

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247022

กระบวนการที่ตลาดเพื่อปรับปรุงความเหมาะสมในพิธีกรรมศพ

นางสาวบุษบากร ศิริระพสุติกุลชัย

วิทยานิพนธ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการที่ชุมชนและครอบครัวผู้ตายปฏิบัติพิธีกรรมศพที่เหมาะสมและถูกต้อง

สาขาวิชานิเทศศาสตร์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

247022

กระบวนการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพ

นางสาวบุษยากร ตีระพลดีกุลชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร

คณะวิทยาศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 0 8 5 1 0 4 0 2 8

COMMUNICATION PROCESS TO TRANSFORM MEANINGS IN FUNERAL RITUALS

Miss Busayagorn Teeraputtigunchai

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรม
งานศพ

โดย

นางสาวบุษยากร ตีระพุดติกุลชัย

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

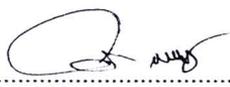
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุุณภูบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดวงพร คำคุณวัฒน์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน)

บุษยากร ศีระพุดติกุลชัย : กระบวนการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพ
(COMMUNICATION PROCESS TO TRANSFORM MEANINGS IN FUNERAL RITUALS)

อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 640 หน้า

247022

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านคงใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 ก่อนหน้าทำโครงการงานศพจดเหล่า ระยะเวลาที่ 2 โครงการเริ่มต้น และระยะเวลาโครงการเข้มแข็ง 2) ศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลาที่ 2 และระยะเวลาที่ 3 3) ศึกษาทัศนะของชุมชน 4) ศึกษาทุนของแกนนำชุมชน และ 5) ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อขยายผลจากชุมชนบ้านคงระดับจังหวัด โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์เอกสาร กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ แกนนำชุมชนและคนในชุมชนบ้านคง แกนนำและคนในชุมชนอื่น ดำเนินโครงการงานศพจดเหล่า เจ้าหน้าที่จากภายนอกที่สนับสนุนการเคลื่อนโครงการ รวมทั้งสิ้น 178 คน

ผลการศึกษาพบว่า บริบทของชุมชนบ้านคงมีทุนวัฒนธรรมและทุนทางสังคมสูง มีโครงข่ายการสื่อสารชุมชนที่เข้มแข็ง สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพระยะที่ 1 พิธีกรรมงานศพเป็นพื้นที่ของปัจเจกและชุดสัญญาเพื่อฐานะหน้าตาของเจ้าภาพงานศพ ระยะที่ 2 พิธีกรรมงานศพเป็นพื้นที่ของชุมชนและเป็นชุดสัญญาแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเจ้าภาพและการร่วมมือของชุมชน ระยะที่ 3 พิธีกรรมงานศพรยังคงเป็นชุดสัญญาแสดงความเอื้ออาทรและความร่วมมือ บทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้นในฐานะสัญญาแสดงอัตลักษณ์ใหม่ในฐานะ “ชุมชนปลอดภัยในงานศพ” กระบวนการสื่อสารปรับเปลี่ยนความหมายมีทั้งการประนีประนอมกับความหมายโดยนัยของเหล่าและการรื้อถอนมายาคติของเหล่าและงาน

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลาที่ 2 มีเป้าหมายหลักคือแลกเปลี่ยนข้อมูล สร้างฉันทมติเพื่อนำไปสู่การกระทำการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลาที่ 3 มีเป้าหมายหลักเพื่อต่อยอดวิถีปฏิบัติ สร้างเครือข่ายใหม่ๆ และส่งสมทุนวัฒนธรรมและทุนทางสัญลักษณ์ของชุมชน รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ปรากฏในทั้งสองระยะ ได้แก่ การพูดคุยกลุ่มเล็ก ประชุมหมวดบ้าน การประชุมหมู่บ้าน และการทำกิจกรรมร่วมกันในพิธีกรรมงานศพ

พื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านคงเป็นพื้นที่สาธารณะที่นำไปสู่การกระทำ มีลักษณะเป็นเครือข่าย มีหลากหลายทั้งในแง่รูปแบบและขนาด ชุมชนได้ประกอบสร้างทั้งพื้นที่สาธารณะที่ใช้มิติเชิงเหตุผลเป็นหลัก และพื้นที่สาธารณะที่ใช้มิติเชิงอารมณ์เป็นหลัก และพื้นที่สาธารณะที่ผสมผสานระหว่างมิติเชิงเหตุผลและอารมณ์ โดยเลือกใช้สาธารณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายการสื่อสารและกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารแต่ละครั้ง

แกนนำของชุมชนมีทุนวัฒนธรรมและทุนทางสังคมสูง และได้ใช้ทุนทั้งสองประเภทนี้ในทุกขั้นตอนขอสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพ ส่งผลให้หลังดำเนินโครงการงานศพจดเหล่า ทุนของแกนนำประเภท ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนสัญลักษณ์ เพิ่มสูงขึ้น ทุนของแกนนำที่เพิ่มสูงขึ้นให้ทุนของชุมชนเพิ่มสูงขึ้นด้วย

กระบวนการสื่อสารเพื่อขยายผลจากชุมชนบ้านคงไปสู่ระดับจังหวัด กลไกอำนาจจากภาครัฐก่อให้เกิดตื่นตัว แต่กลไกการมีส่วนร่วมภายในชุมชนทำให้ประสบความสำเร็จ ข้อค้นพบสำคัญคือ 1) การถอดบทเรียนจากจุดต้นแบบต้องศึกษาและถ่ายทอดให้ครบถ้วนทั้งบริบท กระบวนการ และผลลัพธ์ 2) ต้องใช้แบบจำลองการสื่อสารพิธีกรรมเป็นหลัก 3) ต้องมีการตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจซึ่งมีองค์ประกอบที่หลากหลาย 4) ต้องมีกระบวนการสื่อสารเข้มข้นเพื่อสร้างความเข้าใจก่อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ 5) ต้องทำให้พิธีกรรมงานศพเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนสร้างกิจกรรมให้คนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต และ 6) ต้องสนับสนุนให้ชุมชนสื่อสารโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ลายมือชื่อนิติศ

Y. Kom

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Gu

5085104028 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS : COMMUNICATION PROCESS / TRANSFORM / MEANINGS / FUNERAL RITUALS

BUSAYAGORN TEERAPUTTIGUNCHAI: COMMUNICATION PROCESS TO TRANSFORM MEANINGS IN FUNERAL RITUALS. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 640 pp.

247022

This study applied the qualitative research principles and aimed to 1) study a status of funeral rituals in Ban Dong village as a ritualistic media in 3 periods of time; the 1st phase: before starting the “No Alcohol in Funeral Rituals” project, the 2nd phase: the project commencing, and the 3rd phase: the project flourishing, 2) study and compare participatory communication process between the 2nd and 3rd phases, 3) study the village’s public sphere, 4) study the village mainstay’s capitals and, 5) study communication process to extend the project from the village to a provincial level. The research tools consisted of observation, interviewing, focus group conducting and document analysis. The total numbers of the key informant studied were 178 persons including the village mainstays and villagers from Ban Dong village and other communities launching the projects, and the officers or staffs from outside organizations supporting the project.

The study revealed that Ban Dong village had a socio cultural context with high cultural and social capitals and a strong communication network. The status of the funeral rituals, as a ritualistic media, had dynamically changed. The 1st phase: the rituals were perceived mostly as a private sphere and a set of signs representing an individual’s socio economical status. The 2nd phase: the rituals were perceived as a public sphere and a set of signs representing the community’s generosity and cooperation. The 3rd phase: the rituals still represented the meaning in the 2nd phase and had a new role as a set of signs representing a new collective identity as “a community with no alcohol in funeral rituals”. Communication process to transform meanings composed of negotiating with connotative meanings of alcohol, as well as deconstructing a myth of alcohol and funeral rituals as a set of signs representing socio economical status.

The participatory communication in the 2nd phase focused on information and understanding sharing and creating consensus heading for actions. The participatory communication in the 3rd phase focused on emphasizing the practice, creating new networks, and accumulating the collective cultural and symbolic capitals. The forms of participatory communication found in both phases were; small group talking, group meetings, village meetings and activities doing during the rituals.

The characteristic of Ban Dong’s public sphere is a network aiming for actions, with variety in forms and sizes. The community had constructed public spheres based on rationale, emotion and the mixing of both, then chose the most appropriate one with the communication aims and audiences for every single communication.

The village mainstay had high cultural and social capitals and applied both capitals in each step of the communication process. As a result, after the project was done, the economic, cultural, social and symbolic capitals of the mainstay increased. The increase of the mainstay’s capitals led to the increase of the community’s capitals.

The communication process to extend the project to the provincial level needed both authoritative power mechanism to gain attentiveness and participatory mechanism from the communities to gain sustainable achievement. The main findings were 1) lessons learning from an ideal type community must cover contexts, process, and results, 2) a ritualistic model of communication was preferable, 3) a new entity with variety of participants to drive the project was necessary, 4) concentrate communication process to create shared understanding before making decision was essential, 5) a funeral ritual must be made to be a public sphere by offering the participants a new role as a producer, and 6) communicating with concrete evidence should be promoted.

Field of study.....Communication Arts.....Student’s signature.....*Busayagorn*
Academic Year.....2010.....Advisor’s signature.....*Kanjana*

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบคารวะต่อดวงจิตวิญญาณของท่านเจ้าของงานศพทุกท่านผู้เปรียบเสมือน “อาจารย์ใหญ่” ของผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้ คุณค่าของการวิจัยในครั้งนี้ที่เกิดขึ้นคือสังคมโปรคเป็นอันนิสงส์ให้ทุกท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เปรียบเสมือน “ดวงตาที่สาม” ของผู้วิจัย ท่านได้กรุณาชี้แนะให้เห็นถึงความหมายและคุณค่าที่แท้จริงของการเป็นนักวิจัยรวมถึงการพัฒนาตนเองจากกระบวนการวิจัย ทั้งจากการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง การชี้แนะแนวทาง และการส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และฝึกฝนตนเองในเวทีวิชาการต่างๆ ความเมตตาและพระคุณของท่านมีมากกว่าที่จะร้อยเรียงเป็นถ้อยคำได้หมดจด แต่เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยตระหนักและซาบซึ้งอยู่ภายในใจเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ความเมตตาและความปรารถนาดีของท่านเป็นความอบอุ่นทางใจที่ได้รับนับแต่วันแรกที่เข้าศึกษาจบจนปัจจุบัน

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.อวยพร พานิช รศ.ดวงพร คำบุญวัฒน์ และรศ.ดร.สมสุข หินวิมาน กรรมการวิทยานิพนธ์ ท่านทั้งสามได้กรุณาให้คำแนะนำและแง่คิดอันทรงคุณค่าต่อผู้วิจัยและงานวิจัย ทั้งนี้ ข้อชี้แนะจากทุกท่านได้ช่วยขัดเกลาและเติมเต็มแง่มุมต่างๆ ให้งานชิ้นนี้มีความสมบูรณ์และแหลมคมยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณพระสงฆ์ทุกรูป คุณลุงอินแก้ว เรือนปานันท์ คุณลุงอุดม กุลดี และขอขอบคุณชาวมุขมบ้านดง แกนนำมุขมทุกๆ ท่าน และชาวบ้านจากพื้นที่วิจัยทั่วทั้งจังหวัดลำปาง คุณลุงชาญ อุทธิยะ คุณหมอมณู นื่องหมอน้อย นื่องวรรณ และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยท่านอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้หมด ทุกท่านคือผู้ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงความคิด เหตุผล และประสบการณ์ล้ำค่าของตน จนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่ามุขมที่ยังคงยืนหยัดอยู่ได้อย่างสง่างามท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีทั้งทุน “คุณงามความดี” และ “จิตสาธารณะ” ของผู้คนในมุขมเป็นที่ตั้ง

บุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตก็คือคุณพ่อกิตยาและคุณแม่บุษบง ตีระพุดติกุลชัย การให้คุณค่ากับการศึกษารวมถึงการดำเนินชีวิตในวิถีของ ‘ครู’ เป็นแบบอย่างที่คุณวิจัยได้เห็นมาตลอดชีวิต เพราะฉะนั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงเป็นเสมือนคำขอบคุณและการคารวะของลูกคนหนึ่งเพื่อบูชาคุณบิดามารดา ซึ่งเป็นครูคนแรกในชีวิต รวมถึงเป็นคำขอบคุณต่อพี่ๆ ทั้งสี่ที่ให้ความรักและความห่วงใยกับน้องเล็กเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย ในโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา และกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้มอบทุนสนับสนุนการวิจัย “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ประโยชน์และคุณค่าของงานชิ้นนี้เป็นผลจากความรัก ความเอื้ออาทร และการเกื้อหนุนของครอบครัวครูบาอาจารย์นับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน รวมทั้งกัลยาณมิตรทุกๆ ท่าน ขอบคุณน้องและเพื่อนๆ เพชรบูรณ์ เพื่อนแมสคอม กัน แบลม ฝน ไบรอัน นื่องเจ พี่ๆ และเพื่อนๆ ทั้ง ม.ราชภัฏลำปาง และ ม.ราชภัฏภูเก็ต กับการช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน พี่ป้อม Mcquarie U. กับการสนับสนุนทั้งด้านเอกสารและคำแนะนำที่ดี เพื่อนๆ ป.เอก ทุกท่านที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยกัน โดยเฉพาะพี่หลุยส์และน้องเน ทุกๆ ท่านต่างมีส่วนให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ซึ่งหากมีข้อบกพร่องอันด้อยประการใดปรากฏในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
ปัญหาวิจัย.....	12
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	17
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
พิธีกรรมงานศพ.....	20
1. พิธีกรรมงานศพและมิติทางวัฒนธรรม.....	20
2. การจัดการศพและพิธีกรรมงานศพในสมัยพุทธกาล.....	23
3. วิวัฒนาการพิธีกรรมงานศพในสังคมไทย.....	26
4. พิธีกรรมงานศพแบบล้านนา.....	30
5. พิธีกรรมงานศพแบบล้านนาในมิติของการสื่อสาร.....	39
สถานภาพของสื่อพื้นบ้าน.....	44
1. สื่อพื้นบ้านที่สูญสลายไปแล้ว.....	44
2. สื่อพื้นบ้านที่อยู่ในสภาพคลุ้มเครือ: สื่อพื้นบ้านเฟื่องฟูหรือตกต่ำ.....	45
กระบวนการผลิตและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและประเพณีในการเลือกสรร.....	47
สัญวิทยาและการรื้อถอนความหมาย.....	50
1. สัญวิทยา.....	51
2. การรื้อถอนความหมาย.....	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
พื้นที่สาธารณะ.....	56
แนวคิดเรื่องทุนของปีแอร์ บูร์ดิเยอ.....	62
1. ทุนเศรษฐกิจ.....	64
2. ทุนวัฒนธรรม.....	64
3. ทุนทางสังคม.....	66
4. ทุนสัญลักษณ์.....	67
การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	68
1. เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	71
2. การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร.....	71
3. ระดับการมีส่วนร่วม.....	72
4. เทคนิคการมีส่วนร่วม.....	73
สังคมแห่งภาพตื่นตาตื่นใจ.....	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
1. งานวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมงานศพ.....	76
2. งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและสื่อประเพณีพิธีกรรม.....	89
3. งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและความหมาย.....	95
4. งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและพื้นที่สาธารณะ.....	102
5. งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องทุนและทุนทางสังคม.....	119
6. งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	124
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	131
ระเบียบวิธีวิจัย.....	131
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	132
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	132
ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย.....	134
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	135
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	137
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	148
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	149

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การนำเสนอข้อมูล.....	153
บทที่ 4 บริบทชุมชน.....	155
ประวัติศาสตร์ของชุมชน.....	155
สภาพการประกอบอาชีพ วิธีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน.....	158
1. สภาพการประกอบอาชีพ.....	158
2. วิธีชีวิต.....	160
3. วัฒนธรรมชุมชน.....	163
ศักยภาพของชุมชน.....	166
1. ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน.....	166
2. ระบบบริหารจัดการและความสัมพันธ์ภายในชุมชน.....	168
3. โครงข่ายการสื่อสารของชุมชน.....	173
4. เครือข่ายของชุมชน.....	175
สภาพปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนในช่วง 10 ปี (พ.ศ.2540-2550).....	178
1. ปัญหาอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงเชิงลบจากภายนอก.....	178
2. ปัญหาหนี้สินของชุมชน.....	179
บทที่ 5 สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านดง.....	181
รูปแบบพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านดง นับจากปี พ.ศ.2540 ถึงปัจจุบัน.....	181
สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านดงระยะที่ 1 ก่อนเกิด โครงการ งานศพดเหล่า (พ.ศ.2540-2544).....	192
สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพระยะที่ 2 โครงการเริ่มต้นลงหลักปักฐาน (พ.ศ.2545-2546).....	199
1. การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการดืมเหล่าในพิธีกรรมงานศพ.....	200
2. การทำประชาคมของชุมชนเรื่องงานศพดเหล่า.....	200
3. กิจกรรมรณรงค์ระหว่างพิธีกรรมงานศพ.....	201
สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพระยะที่ 3 โครงการเข้มแข็งและได้รับการยอมรับ จากภายนอก (พ.ศ.2547-ปัจจุบัน).....	205
การวิเคราะห์เปรียบเทียบสถานภาพสื่อพิธีกรรมงานศพทั้ง 3 ช่วงเวลา.....	212

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดง.....	241
กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงในระยะที่ 2 (โครงการงานศพจดเกล้าเริ่มต้นลงหลักปักฐาน: พ.ศ.2545-2546).....	241
1. ภาพรวมของกระบวนการสื่อสาร.....	241
2. รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	259
3. คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	277
กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงในระยะที่ 3 (โครงการงานศพ จดเกล้าเข้มแข็งและได้รับการยอมรับจากภายนอก: พ.ศ.2547-ปัจจุบัน).....	280
1. ภาพรวมของกระบวนการสื่อสาร.....	280
2. รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	287
3. คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	298
การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะที่ 2 และระยะที่ 3.....	301
1. ความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	303
2. รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการกำหนดเป้าหมายการสื่อสาร.....	304
บทที่ 7 พื้นที่สาธารณะในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	317
รูปแบบและคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดง.....	317
1. พื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน.....	318
2. พื้นที่สาธารณะใน โอกาสพิเศษ.....	323
กลยุทธ์การประกอบสร้างและใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของชุมชน.....	347
การศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงกับพื้นที่สาธารณะในการศึกษา ของฮาเบอร์มาส.....	351
บทที่ 8 ทุนของแกนนำและทุนของชุมชนบ้านดง.....	358
ภูมิหลังและที่มาของแกนนำชุมชน.....	358
ประเภทและคุณลักษณะของทุนของแกนนำชุมชน.....	361
1. คุณลักษณะของทุนเศรษฐกิจ.....	361
2. คุณลักษณะของทุนวัฒนธรรม.....	362
3. คุณลักษณะของทุนทางสังคม.....	366
4. คุณลักษณะของทุนสัญลักษณ์.....	368

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การนำทุนไปใช้ในพื้นที่สาธารณะเพื่อให้กระบวนการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยน ความหมายในพิธีกรรมงานศพประสบความสำเร็จ.....	369
ทุนของชุมชนบ้านดง.....	376
1. ทุนวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดง.....	376
2. ทุนทางสังคมของชุมชนบ้านดง.....	377
การเพิ่มทุนและการแปลงรูปของทุน.....	379
1. การเพิ่มทุน.....	379
2. การแปลงรูปของทุน.....	383
บทที่ 9 กระบวนการสื่อสารเพื่อขยายผลความสำเร็จ.....	386
กระบวนการขยายผลความสำเร็จของโครงการงานศพดहे้า.....	386
1. กระบวนการขยายผลความสำเร็จของโครงการในภาพรวม.....	386
2. การเคลื่อนงานในแต่ละอำเภอ.....	391
องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสารเพื่อขยายผลความสำเร็จของโครงการ งานศพดहे้า.....	473
1. ผู้ส่งสาร.....	473
2. สาร.....	474
3. ช่องทางการสื่อสาร.....	482
4. ผู้รับสาร.....	492
การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างชุมชนต้นแบบและ ชุมชนขยายผล และบทเรียนที่ได้รับจากการขยายผล.....	494
1. คุณลักษณะสำคัญของการขับเคลื่อน โครงการงานศพดहे้าของชุมชนบ้านดง.....	495
2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบชุมชนต้นแบบกับชุมชนขยายผล: ศึกษาเปรียบเทียบ คุณลักษณะสำคัญ.....	497
3. การจัดกลุ่มชุมชนขยายผลจากผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น.....	509
4. บทเรียนที่ได้รับจากการขยายผล.....	518
บทที่ 10 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	528
สรุปผลการวิจัย.....	528
1. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นบริบทชุมชน.....	528

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นสถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพ.....	532
3. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพ.....	541
4. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นพื้นที่สาธารณะในกระบวนการสื่อสารแบบ มีส่วนร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านดง.....	554
5. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นประเภทและคุณลักษณะของทุนของปัจเจกระดับ แกนนำของชุมชนบ้านดง.....	564
6. การสรุปผลการวิจัยในประเด็นกระบวนการสื่อสารเพื่อขยายผลความสำเร็จ.....	569
การอภิปรายผลการวิจัย.....	584
1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองเชิงอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรม: ตัวแปร หลักของความเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพในสังคมไทย.....	584
2. จิตสำนึกแบบรวมหมู่ (collective consciousness): แนวคิดเบื้องหลังของชุมชน ในกระบวนการปรับพื้นที่ส่วนตัวให้เป็นพื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้น.....	586
3. กระบวนการต่อสู้ทางความหมายไม่เคยหยุดนิ่ง เพราะไม่มีความหมายใดจะยึดกุม พื้นที่ทางความคิดของคนได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาด และความหลากหลายของความหมาย ก็เป็นตัวแปรที่ทำให้กระบวนการปรับเปลี่ยนความหมายมีความซับซ้อน.....	589
4. มนุษย์สามารถสร้างความหมายใหม่ให้วัตถุได้ไม่สิ้นสุด แต่ความหมายดังกล่าว อาจเป็นความหมายที่ “เก่าในวันวาน แต่ใหม่ในวันนี้” ก็ได้.....	592
5. ยังมีอำนาจที่ยังได้เปรียบในกระบวนการต่อสู้เพื่อปรับเปลี่ยนความหมาย ทางวัฒนธรรม.....	593
6. การดำรงอยู่ของชุมชนต้องอาศัยการดำรงอยู่ของอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่ชุมชนเป็น ผู้ผลิตและสืบทอด.....	594
7. โครงข่ายการสื่อสารของชุมชนที่เข้มแข็ง: ต้นทุนหน้าตักของการสื่อสารแบบมี ส่วนร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนความหมายในพิธีกรรมงานศพ.....	595
8. การพูดคุยในชีวิตประจำวันและสื่อประเพณีพิธีกรรมเป็นกลไกสำคัญของ กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น.....	596
9. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนภารกิจสำคัญต้องตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ ที่มีองค์ประกอบหลากหลาย.....	597

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

10. อิทธิพลของ “ข้อมูลเชิงประจักษ์” ไม่ได้มีเฉพาะความชัดเจนด้านข้อมูล แต่เกี่ยวข้องกับ “วาทกรรม” ที่แนบมากับข้อมูลเหล่านั้นด้วย.....	598
11. กระบวนการวิจัย: เครื่องมือเพื่อการค้นพบ ‘ศักยภาพที่จะแปรเปลี่ยนคลี่คลายไปในอนาคต’ (becoming) ของชุมชน.....	598
12. ฐานความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนที่เหนียวแน่นเป็นได้ทั้งพลังและกลไกในการสร้างความเปลี่ยนแปลงหรืออุปสรรคขวางกั้นการเปลี่ยนแปลงก็ได้.....	600
13. พื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดง: พื้นที่การต่อสู้ทางความคิดของคนร่วมชุมชนเดียวกัน และพื้นที่เพื่อต่อกรกับลัทธิบริโภคนิยมของชนชั้นกลาง.....	601
14. พื้นที่สาธารณะแบบชาวบ้าน: พื้นที่การต่อสู้ทางความคิดที่ใช้ทั้งเหตุผลและอารมณ์เป็นเครื่องมือในการต่อสู้.....	602
15. ความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีระหว่างกลยุทธ์การประกอบสร้างและใช้ประโยชน์กับความหลากหลายของพื้นที่สาธารณะ.....	603
16. ความสัมพันธ์ระหว่างคน พิธีกรรม พื้นที่สาธารณะ และการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	605
17. เหริยสองด้านของ “ทุน”: ปัจจัยเพื่อการครอบงำและปัจจัยเพื่อปลดปล่อยจากการครอบงำ.....	606
18. ชาวบ้านระดับรากหญ้าสามารถสร้างและสั่งสมทุนสัญลักษณ์ได้โดยไม่อาศัยสื่อมวลชน.....	607
19. ทุนวัฒนธรรมที่เป็นความโน้มเอียงทางอุปนิสัยต้องสร้าง สั่งสม และตกผลึก.....	608
20. การขยายมุมมองเรื่อง “ทุน” เพื่อก้าวข้ามปัญหา “การสร้างข้อจำกัดที่เกินจริง”.....	608
21. การสื่อสารเพื่อสนับสนุนการพัฒนา: ความสมดุลระหว่างความช่วยเหลือกับการพึ่งตนเอง.....	609
22. กลไกเชิงอำนาจจากภาครัฐทำให้เกิดแรงกระเพื่อม แต่กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้กระบวนการปรับแปลงความหมายเป็นไปได้จริง.....	611
23. การขยายผล โครงการงานศพดเหล่า: ปราบฏการณ์ที่แสดงการปะทะกันระหว่างภาพมายาและความเป็นจริงของบริโภคนิยม และการต่อสู้ของคนภายใต้โครงสร้างที่กดทับ.....	613
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	616

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย.....	617
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	619
1. ข้อจำกัดของการวิจัยในพื้นที่ต้นแบบ.....	619
2. ข้อจำกัดของการวิจัยในพื้นที่ขยายผล.....	619
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....	620
รายการอ้างอิง.....	622
ภาคผนวก.....	638
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	640

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	พื้นที่ส่วนบุคคล พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ๆกำกับดูแลโดยภาครัฐ..... 58
3.1	รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนาแบบ ไม่เป็นทางการ..... 138
3.2	รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก..... 139
3.3	รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม..... 144
3.4	รายละเอียดกิจกรรมที่สังเกตการณ์แบบ ไม่มีส่วนร่วม..... 147
3.5	รายละเอียดกิจกรรมที่สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม..... 148
3.6	วัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี วิธีการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูล..... 150
5.1	สถานภาพสื่อพิธีกรรมงานศพในระยะที่ 1 (พ.ศ.2540-2544)..... 212
5.2	สถานภาพสื่อพิธีกรรมงานศพในระยะที่ 2 (พ.ศ.2545-2546)..... 216
5.3	สถานภาพสื่อพิธีกรรมงานศพในระยะที่ 3 (พ.ศ.2547-ปัจจุบัน)..... 220
5.4	องค์ประกอบ “ผู้มีส่วนร่วม” ในสื่อพิธีกรรมงานศพและความเปลี่ยนแปลงด้าน บทบาทหน้าที่ ใน 3 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา..... 224
5.5	องค์ประกอบ “วัตถุ” ในสื่อพิธีกรรมงานศพและความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาท หน้าที่ ใน 3 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา..... 226
5.6	องค์ประกอบ “กิจกรรม” ในสื่อพิธีกรรมงานศพและความเปลี่ยนแปลงด้าน บทบาทหน้าที่ ใน 3 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา..... 228
5.7	องค์ประกอบ “พื้นที่” ในสื่อพิธีกรรมงานศพและความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาท หน้าที่ ใน 3 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา..... 231
5.8	สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านคงใน 3 ช่วงเวลาของการศึกษา..... 234
6.1	บัญชีรายจ่ายงานศพแม่หลวงสม เขียวโสด วันที่ 12-15 มีนาคม พ.ศ.2545..... 272
6.2	บัญชีรายจ่ายงานศพนายพงษ์ศักดิ์ มูลพงษ์ วันที่ 29-30 เมษายน พ.ศ.2545..... 273
6.3	เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะที่ 2 และ 3..... 302
6.4	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับเป้าหมายการสื่อสาร..... 311
7.1	ประเภท ขนาด คุณลักษณะ และบทบาทหน้าที่ของพื้นที่สาธารณะ..... 344
9.1	แสดงที่มาของสาร และประเภทของสารจำแนกตามมิติด้านต่างๆ..... 474
9.2	แสดงผู้รับสารจำแนกตามรูปแบบการสื่อสาร..... 493

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
9.3	คุณลักษณะร่วมระหว่างชุมชนบ้านดงกับหมู่บ้านขยายผลอื่นๆ ที่เกิด ผลสัมฤทธิ์ใกล้เคียงกัน..... 511
9.4	คุณลักษณะที่แตกต่างระหว่างชุมชนบ้านดงกับหมู่บ้านขยายผลอื่นๆ ที่เกิด ผลสัมฤทธิ์ใกล้เคียงกัน..... 512
9.5	เปรียบเทียบกระบวนการขยายผลของ ต.นายาง และ ต.หลวงใต้..... 516
10.1	ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์ประกอบต่างๆ ของสื่อพิธีกรรมงานศพ..... 537
10.2	สถานภาพของสื่อพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านดงใน 3 ช่วงเวลาของการศึกษา..... 540
10.3	รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชนในระยะที่ 2..... 545
10.4	รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกหรือชุมชนอื่นๆ ในระยะที่ 2..... 546
10.5	รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชนในระยะที่ 3..... 550
10.6	รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกหรือชุมชนอื่นๆ ในระยะที่ 3..... 551
10.7	เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระยะที่ 2 และ 3..... 552
10.8	ประเภท ขนาด คุณลักษณะ และบทบาทหน้าที่ของพื้นที่สาธารณะ..... 556
10.9	ความคล้ายคลึงระหว่างพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงกับพื้นที่สาธารณะ ของสังคมยุโรปในศตวรรษที่ 17-18..... 562
10.10	ความแตกต่างระหว่างพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงกับพื้นที่สาธารณะ ในศตวรรษที่ 17-18..... 562
10.11	ความแตกต่างระหว่างพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงกับพื้นที่สาธารณะ ในศตวรรษที่ 19-ปัจจุบัน..... 562
10.12	ลักษณะการขยายผลในพื้นที่นำร่องแต่ละตำบล..... 572

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	คนแบกตุ้งสามหางนำหน้าขบวนศพ..... 34
2.2	ปราสาทศพบนหลังนักษัตรลึงค์.....35
2.3	การทำแกงฮังเลเพื่อเลี้ยงแขกในพิธีกรรมงานศพ จ.ลำปาง..... 39
2.4	คุณลักษณะของพิธีกรรมงานศพแบบล้านนา.....40
2.5	องค์ประกอบในกระบวนการสร้างความหมายของ โสchor..... 52
2.6	ลำดับชั้นในการสร้างความหมายของ ไรลองด์ บาร์ตส์..... 54
3.1	บรรยากาศในเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ณ วิหารวัดชัยมงคล..... 149
4.1	ที่ตั้งชุมชนบ้านดงและหมู่บ้านใกล้เคียง..... 156
4.2	วิหารวัดชัยมงคล ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านดง.....157
4.3	ผลผลิตกระเทียมของชุมชนบ้านดงในเดือนเมษายน พ.ศ.2552..... 159
4.4	ชาวชุมชนบ้านดงกำลังร่วมกันทำต้นข้าวตอก (ของถวายพระ).....161
4.5	บริเวณที่ตั้งหอเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าพ่อ..... 164
4.6	หอผีปู่ย่าภายในบริเวณบ้านของชาวชุมชนบ้านดง..... 165
4.7	แผนผังโดยสังเขปที่ตั้งสถานที่สำคัญของชุมชนบ้านดงและตำแหน่งหมวดบ้าน ทั้ง 5 หมวดบ้าน..... 172
4.8	โครงข่ายการสื่อสารของชุมชนบ้านดง..... 175
5.1	การใช้ผ้ามาบึงกัน เพื่อแบ่งแยกพื้นที่พิธีกรรมออกจากพื้นที่ปกติ..... 183
5.2	ต้นดอก ต้นเทียน ตั้งบน โลงเย็นเพื่อสักการะและขอขมาพระรัตนตรัย.....183
5.3	ตุ้งเหล็กตุ้งทองซึ่งตั้งอยู่ข้าง โต๊ะหมู่บูชา..... 184
5.4	กัณฑ์เทศน์ของชาวชุมชนบ้านดง..... 184
5.5	ขันแปดหรือขันสล่าแห่ องค์ประกอบหนึ่งของพิธีกรรมงานศพบ้านดง..... 185
5.6	คนในชุมชนร่วมกันเคลื่อนศพจากบนบ้านมาสู่ปราสาทศพ..... 186
5.7	กลุ่มแม่บ้านกำลังช่วยกันจัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงผู้ร่วมงาน..... 187
5.8	ห่อข้าวคว่นบนเก้าอี้ ระหว่างรอนำขึ้น ไปจัดไว้บนปราสาทศพ..... 188
5.9	ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทั้งสามระดับของห่อข้าวคว่น..... 189
5.10	คนแบกตุ้งสามหางเดินนำหน้าขบวนแห่ศพไปยังฌาปนสถาน..... 190
5.11	สัปเหร่อกำลังจุดเทียนจังกอนข้าง โลงศพ..... 190
5.12	ปราสาทและ โลงศพกำลังมอดไหม้อยู่บนเชิงตะกอน..... 191

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.13	แม่บ้านคนหนึ่งหิ้วถุงข้าวสารมามอบให้เจ้าภาพงานศพ..... 192
5.14	ความหมายโดยอรรถ ความหมายโดยนัย และมายาคติของเหล่าในระยะที่ 1..... 199
5.15	โลงศพที่คนในชุมชนบ้านดงร่วมกันทำ..... 209
5.16	ปราสาทศพที่คนในชุมชนบ้านดงร่วมกันทำ..... 209
5.17	ศาลาศพ ซึ่งหลังการเผาศพจะกลายเป็นศาลาที่นั่งพักในชุมชน..... 210
5.18	กระบวนการปรับเปลี่ยนความหมายของเหล่าและพิธีกรรมงานศพตั้งแต่ ระยะที่ 2 จนถึงระยะที่ 3 ของการศึกษา..... 211
5.19	ชาวชุมชนบ้านดงและผู้วิจัยในเวทีคืบข้อมูลจากการวิจัยสู่ชุมชน..... 236
5.20	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสื่อพิธีกรรมงานศพและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง..... 240
6.1	กลไกและโครงข่ายการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนโครงการงานศพดเหล่า (พ.ศ.2545-2546)..... 258
6.2	ศาลาประชาคมของชุมชนบ้านดง..... 267
6.3	คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงในระยะที่ 2 (พ.ศ.2545-2546)..... 279
6.4	กลุ่มส่วกำลังขึ้นโครงโลงศพ..... 283
6.5	กลุ่มส่วกำลังเลื้อยไม้ทำยอดปราสาทศพในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย..... 284
6.6	กลุ่มผู้สูงอายุผู้หญิงกำลังช่วยกันมวนบุหรี่สำหรับประกอบในพิธีกรรม..... 284
6.7	กลไกและโครงข่ายการสื่อสารเพื่อขยายผลและธำรงรักษาคำความสำเร็จ โครงการงานศพดเหล่า (พ.ศ.2547-ปัจจุบัน)..... 286
6.8	แม่บ้านคนหนึ่งกำลังลงชื่อเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน..... 289
6.9	นายอื่นแ้วขณะเป็นวิทยากรพูดคุยเรื่องโครงการงานศพดเหล่า..... 295
6.10	ป้ายแหล่งเรียนรู้งานวิจัยที่ สกว.นำมาติดตั้งภายในชุมชน..... 297
6.11	คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงในระยะที่ 3 (พ.ศ.2547-ปัจจุบัน)..... 301
6.12:	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายการสื่อสารของชุมชนกับการทำโครงการ งานศพดเหล่า..... 316
7.1	พื้นที่พูดคุยภายในชุมชนรูปแบบต่างๆ ของชุมชนบ้านดง..... 318
7.2	วงจรการกระจายตัวของข้อมูลข่าวสารในพื้นที่การพูดคุยภายในชุมชน..... 320

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
7.3	คุณลักษณะของพื้นที่พุดคุยภายในชุมชน..... 321
7.4	คุณลักษณะของการประชุมหมวดบ้าน..... 323
7.5	กลุ่มพ่อบ้านกำลังช่วยกันตัดยางในรถจักรยานยนต์เพื่อใช้มัดโครงปราสาท..... 324
7.6	กลุ่มแม่บ้านกำลังเตรียมวัตถุดิบสำหรับประกอบอาหาร..... 324
7.7	กลุ่มผู้สูงอายุชายหญิงจัดเตรียมสิ่งของบนบ้านเจ้าภาพ..... 325
7.8	กลุ่มวัยรุ่นชายกำลังช่วยกันเคี้ยวแกงฮังเลในคืนวันดา..... 326
7.9	คุณลักษณะของพิธีกรรมงานศพในฐานะพื้นที่สาธารณะ..... 328
7.10	ผู้อาวุโสกำลังจัดเตรียมสิ่งของเช่นไหว้บนหอเจ้าพ่อ..... 329
7.11	บรรยากาศการจับสลากหัวหน้าหมวดบ้านของหมวด 1..... 330
7.12	ผู้คนทุกเพศทุกวัยมาชุมนุมกันบริเวณหอเจ้าพ่อ..... 330
7.13	ร่างทรงของเจ้าพ่อกำลังให้คำปรึกษาแก่หญิงคนหนึ่งท่ามกลางความสนใจ ของผู้คนที่มุงดู..... 331
7.14	ชาวบ้านในชุมชนตั้งวงรับประทานอาหารหลังพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ..... 332
7.15	คุณลักษณะของพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าพ่อ..... 334
7.16	คุณลักษณะของการประชุมหมู่บ้านในฐานะพื้นที่สาธารณะ..... 337
7.17	คุณลักษณะของการประชุมของกลุ่มแกนนำในฐานะพื้นที่สาธารณะ..... 339
7.18	คุณลักษณะของเวทีประชาคมในฐานะพื้นที่สาธารณะ..... 341
7.19	คุณลักษณะของเวทีถอดบทเรียนในฐานะพื้นที่สาธารณะ..... 343
7.20	กลยุทธ์การประกอบสร้างและใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของชุมชน..... 349
7.21	คุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านคงในฐานะ “เครือข่าย”..... 357
8.1	นายอินแก้วกับป้ายแหล่งเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ สกว. นำมาติดตั้ง..... 360
8.2	นายอินแก้ว ภรรยา และญาติมิตร ขณะเกี่ยวข้าวในนา..... 361
8.3	นายทรงสิทธิ์และนางวิไลวรรณ เครือข่ายสำคัญภายในชุมชนของนายอินแก้ว..... 367
8.4	นายอินแก้ว ขณะเป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์ ที่เวที อ.แม่เมาะ..... 380
8.5	ศาลาน้ำดื่มที่ชาวชุมชนบ้านคงร่วมกันจัดทำขึ้น..... 381
8.6	นายอินแก้วรับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติในงานมหกรรมคเหล้าในงานศพ จ.ลำปาง..... 382
8.7	กรอบแนวคิดเรื่องทุนและการนำทุนไปใช้ในพื้นที่สาธารณะ..... 385
9.1	แผนที่จังหวัดลำปาง..... 389

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
9.2	กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนโครงการงานศพดเหล้าจากชุมชนบ้านดง ไปสู่ระดับจังหวัด..... 391
9.3	บรรยากาศบริเวณครัว ในพิธีกรรมงานศพ ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง..... 402
9.4	ลักษณะของปราสาทศพที่ซื้อจากร้านค้า..... 403
9.5	บรรยากาศเวทีปรึกษาหารือระดับแกนนำชุมชน ต.ร่องเคาะ..... 408
9.6	ลักษณะการตั้งศพแบบเรียบง่ายของชาวบ้านดอนแก้ว ต.ร่องเคาะ..... 410
9.7	การตั้งโต๊ะรับรองแขกร่วมงานศพของชาวบ้านดอนแก้ว ต.ร่องเคาะ..... 411
9.8	บรรยากาศการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านดอนแก้ว..... 411
9.9	สภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของ ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน..... 413
9.10	กลุ่มแม่บ้านชุมชนบ้านไร่กำลังให้ข้อมูลเรื่องงานศพดเหล้ากับผู้วิจัย..... 415
9.11	บรรยากาศการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการ เวที อบต.บ้านหวด..... 420
9.12	สติ๊กเกอร์โครงการงานศพดเหล้าที่ติดบริเวณเสาบ้าน..... 421
9.13	พ่อบ้านคนหนึ่งกำลังเตรียมผักเพื่อปรุงอาหารในงานศพที่บ้านใหม่เจริญสุข อ.จาว..... 423
9.14	คนในชุมชนกำลังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการงานศพดเหล้า..... 424
9.15	วิถีชีวิตของผู้คนในตลาดสดยามเช้า อ.แจ้ห่ม..... 425
9.16	การติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์ดเหล้าในงานศพของบ้านฮ่องลี่..... 429
9.17	กลุ่มพ่อบ้านซึ่งเป็นคนในพื้นที่จะกระจายตัวนั่งอยู่รอบๆ บ้านงานศพ..... 430
9.18	ปราสาทศพและโลงศพแบบสำเร็จรูปที่ชาวบ้านฮ่องลี่ซื้อมาใช้ในงานศพ..... 431
9.19	ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการงานศพดเหล้าของ ต.สบป่าด..... 435
9.20	พระอธิการสมบูรณ์และพระมหาสาธิต ขณะเป็นพระวิทยากรในการอบรม ผู้นำเยาวชน..... 436
9.21	เยาวชนของบ้านส้มป่อยใช้เวลายามค่ำฝึกตีกลองปี่จ่า..... 439
9.22	ผู้สูงอายุของชุมชนบ้านโป่งขาก ซึ่งโดยมากสืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าลัวะ..... 441
9.23	สภาพชุมชนและวิถีชาวบ้านที่บ้านนาโป่งหาญ..... 449
9.24	สภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของบ้านสามขา..... 454
9.25	สภาพชุมชนของหมู่บ้าน ต.เสริมซ้าย อ.เสริมงาม..... 458
9.26	ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนเมนูอาหารในงานศพ..... 462
9.27	ผู้ใหญ่พิกุลและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านกำลังให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ..... 466

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
9.28	ผู้สูงอายุบ้านแม่ปู่กำลังห้อยยาสูบเพื่อเป็นรายได้เสริมภายในครัวเรือน.....469
9.29	ป้ายไหว้หน้าศพของ ต.หลวงใต้ อ.งาว..... 486
9.30	สติ๊กเกอร์ติดเสาบ้าน เป็นสัญลักษณ์แสดงการเข้าร่วมโครงการ..... 486
9.31	ป้ายประกาศอีกแบบหนึ่งของพิธีกรรมงานศพดહેล่า..... 487
9.32	บอร์ดนิทรรศการของอำเภองาวที่นำมาจัดแสดงในงานมหกรรมดહેล่าในงานศพ..... 487
9.33	พวงหรีดของโครงการงานศพดહેล่า..... 488
9.34	บรรยากาศการทำเวทีชี้แจงโครงการงานศพดહેล่าที่ อ.เถิน โดยใช้สื่อวีซีดีประกอบ...489
9.35	ผู้ขับเคลื่อน โครงการรับมอบป้ายประกาศ..... 490
9.36	บรรยากาศเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานมหกรรมดહેล่าในงานศพ..... 491
9.37	การแสดงจ้อยชอของผู้สูงอายุ.....491
9.38	คุณลักษณะสำคัญของชุมชนต้นแบบ..... 497
9.39	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการขับเคลื่อน โครงการงานศพดહેล่าในภาพรวม.....526
10.1	กลไกและโครงข่ายการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อน โครงการงานศพดહેล่า (พ.ศ.2545-2546).....544
10.2	กลไกและโครงข่ายการสื่อสารเพื่อขยายผลและธำรงรักษาความสำเร็จ โครงการงานศพดહેล่า (พ.ศ.2547-ปัจจุบัน).....549
10.3	กลยุทธ์การประกอบสร้างและใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของชุมชน..... 561
10.4	คุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงในฐานะ “เครือข่าย”.....564